

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 29/1997 vp

Hallituksen esitys laiksi poliisin henkilökistereistä annetun lain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on lähettäessään 9 päivänä lokakuuta 1997 hallituksen esityksen 133/1997 vp laiksi poliisin henkilökistereistä annetun lain muuttamisesta hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavana
- tietohallintopäällikkö Aulis Gerlander, ylitar-

kastaja Jouko Huhtamäki ja lainsäädäntöneuvos Antti Pelttari, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Anna-Riitta Wallin, oikeusministeriö
- tietosuojavaltuutettu Jorma Kuopus
- rikosylitarkastaja Kimmo Hakonen, keskusrikospoliisi
- professori Mikael Hidén
- professori Antero Jyränki
- professori Olli Mäenpää
- professori Ilkka Saraviita
- professori Kaarlo Tuori.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin henkilökistereistä annettua lakia Euroopan poliisiviraston perustamista koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvän Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaa koskevan lisäpöytäkirjan johdosta. Euroopan poliisiviraston tehtävänä on avustaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia yleissopimuksessa määriteltyjen kansainvälisen rikollisuuden muotojen estämisessä ja selvittämisessä. Yleissopimuksen ja lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä annetaan erikseen hallituksen esitys.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voi-

maan samana ajankohtana kuin yleissopimus Euroopan poliisiviraston perustamisesta.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään ehdotusta Euroopan poliisiviraston atk-tietojärjestelmään luovutettavista tiedoista, niiden käytöstä ja luovuttamisesta sekä tarkastusoi-keudesta. Perusteluissa katsotaan, että ehdotus ei ole ongelmallinen hallitusmuodon 8 §:n kan-nalta, kun otetaan huomioon rekisteröinnin taustalla oleva tärkeä yhteiskunnallinen tarve ja tietojen keräämiselle ja tallettamiselle asetetut tiukat edellytykset. Hallitus on kuitenkin pitänyt suotavana, että asiasta hankitaan perustuslaki-valiokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksen tarkoituksena on muuttaa poliisin henkilörekisterilakia niin, että se kattaa tietojen luovuttamisen poliisin henkilörekistereistä Euroopan poliisivirastolle, Europolille, sekä erityisesti Europolin atk-tietojärjestelmän perustamisen ja tietojen luovuttamisen tähän järjestelmään ja Europolin jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille sekä tietojen hankkimisen Europolin atk-tietojärjestelmästä. Esityksen kannalta merkityksellinen perustuslainkohta on ennen muuta hallitusmuodon 8 §:n 1 momentti. Siinä säädetään: ”Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.” Säännöksen lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää perusoikeusuudistuksen mukaisesti (PeVM 25/1994 vp) lainsäätäjän säätävän tästä oikeudesta, mutta jättää sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan. Lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa toisaalta kuitenkin se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa läh-
tökohtaisesti suojatun yksityiselämän piiriin.

Valiokunta arvioi hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin säännöksiä pian perusoikeusuudistuksen voimaantulon jälkeen lausunnossa, joka koski lakiehdotusta poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa (PeVL 8/1995 vp). Valiokunta korosti yleisesti lain yksityiskohtaisten säännösten täsmällisyyden tärkeyttä. Valiokunta erikseen totesi, että myös kysymys henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajoista kuuluu kyseisessä perustuslainkohdassa ilmaistun lailla säätämisen vaatimuksen piiriin. Tämän näkemyksen valiokunta uudisti lausunnossa 7/1997 vp.

Epäiltyjen tietojärjestelmä -nimisen poliisin henkilörekisterin uudeksi osarekisteriksi tulee esityksen mukaan Europol-talletusrekisteri. Siihen talletettavat tiedot määräytyvät lain 2 §:n 4 momentin mukaan viime kädessä Europolin toimivallan perusteella. Tätä seikkaa koskee Europol-yleissopimus (HE 136/1997 vp), lähinnä sen 2 ja 8 artikla.

Europol-talletusrekisterin perustaminen on tärkeän yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Eu-

ropol, jolle tietoja luovutetaan, ei ole suomalainen viranomainen. Europol voi luovuttaa tietoja edelleen toisen jäsenvaltion viranomaiselle. Valiokunta on kuitenkin lausunnossa 28/1997 vp katsonut, että yleissopimus Euroopan poliisiviraston perustamisesta ei anna aihetta huomautuksiin hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin kannalta. Keskeisenä syynä tähän näkemykseen oli se, että yleissopimuksen 14 artikla sisältää riittävät takeet tietosuojan tasosta. Myös oikeusturvajärjestelyjä pidettiin riittävinä.

Lakiehdotuksen 24 § koskee henkilörekisterin tietojen poistamista. Ehdotettu uusi 2 momentti, joka koskee perustettavaa Europol-talletusrekisteriä, täyttää valiokunnan käsityksen mukaan lailla säätämisen vaatimuksen. Pykälän 3 momentin mukaan muihin henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajoista säädetään asetuksella. Tämä säännös on selkeästi vastoin valiokunnan edellä mainituissa lausunnoissa ilmaisemaa kantaa ja johtaa lakiehdotuksen käsittelemiseen vaikeutetussa säätämisyjärjestyksessä. Laki voidaan kuitenkin säätää tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, jos momenttiin sisällytetään säännökset säilytysajoista tai jos momentti tässä yhteydessä poistetaan. Jälkimmäisessä tapauksessa tietojen säilytysaikoihin sovellettaisiin yleistä henkilörekisterilainsäädäntöä, kunnes mahdollisesti poliisin henkilörekisterilain kokonaisuudistuksen yhteydessä tästä asiakokonaisuudesta otetaan lakiin omat säännöksensä.

Lakiehdotuksen 23 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella poliisilla on oikeus käyttää eräin rajoituksin poliisin henkilörekisterin tietoja annettaessa lausuntoa myös henkilön luotettavuudesta harkittaessa hänelle esitetyn arvonimen myöntämistä. Poliisin henkilörekisterit on luotu poliisilain 1 §:ssä mainittujen poliisin tehtävien suorittamiseksi. Nyt ehdotettu rekisterien käyttö kyseiseen luotettavuuslausuntoon menee yli näiden tarkoitusten. Valiokunnan mielestä tämä säännös tulee poistaa hallitusmuodon 8 §:n 1 momentista johtuvista syistä.

Lakiehdotuksen 25 §:n 2 momentin nojalla poliisin ylijohdo voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita poliisille kuuluvien tehtävien suoritta-

misesta. Ehdotuksen sanamuoto ja perustelutkin viittaavat siihen, että kysymyksessä ovat teknisluonteisia seikkoja ja toimivaltaisen poliisiviranomaisen osoittamista koskevat määräykset ja ohjeet. Ehdotus ei ole valiokunnan mielestä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen. Hallintovaliokunnan tulisi kuitenkin selvittää, voidaanko ehdotusta täsmentää niin, ettei sen ja pykälässä nykyisin olevan asetuksenantovaltuuden välille jää päällekkäisyyttä.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, jos valiokunnan sen 24 §:n 3 momentista tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ville Itälä /kok
vpj. Johannes Koskinen /sd
jäs. Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Juha Korkea-osa /kesk
Valto Koski /sd
Heikki Koskinen /kok

Jorma Kukkonen /sd
Johannes Leppänen /kesk
Jukka Mikkola /sd (osittain)
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /va-r
Maija-Liisa Veteläinen /kesk
vjäs. Jouko Jääskeläinen /skl.

